

AI

och pedagogiskt ledarskap

Oskar Gedda

Högskolepedagogisk utvecklare
Universitetspedagogik och lärandestöd, UmU

Jonathan Wedman

Universitetslektor
Tillämpad utbildningsvetenskap, Umu

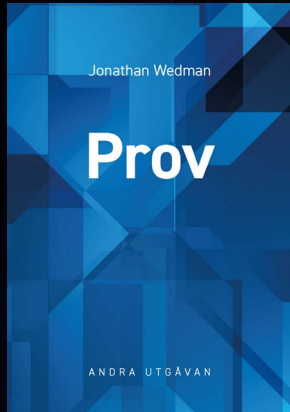
UMEÅ
UNIVERSITET

UMEÅ UNIVERSITET

Inledning

Jonathan Wedman

Fil. dr och Lektor i
Beteendevetenskapliga mätningar
Excellent lärare
Bedömning, betyg och examination
Kvantitativ forskningsmetod
Statistik
AI inom ovanstående

Oskar Gedda

Fil. dr och Lektor i
Högskolepedagogik
Excellent lärare
Pedagogisk utvecklare och
Ma/no 4-9 + rektor
Reservofficer jägarförband
Pedagogiskt ledarskap
Arbetsintegrerad KPU vid LTU
Examination VFU

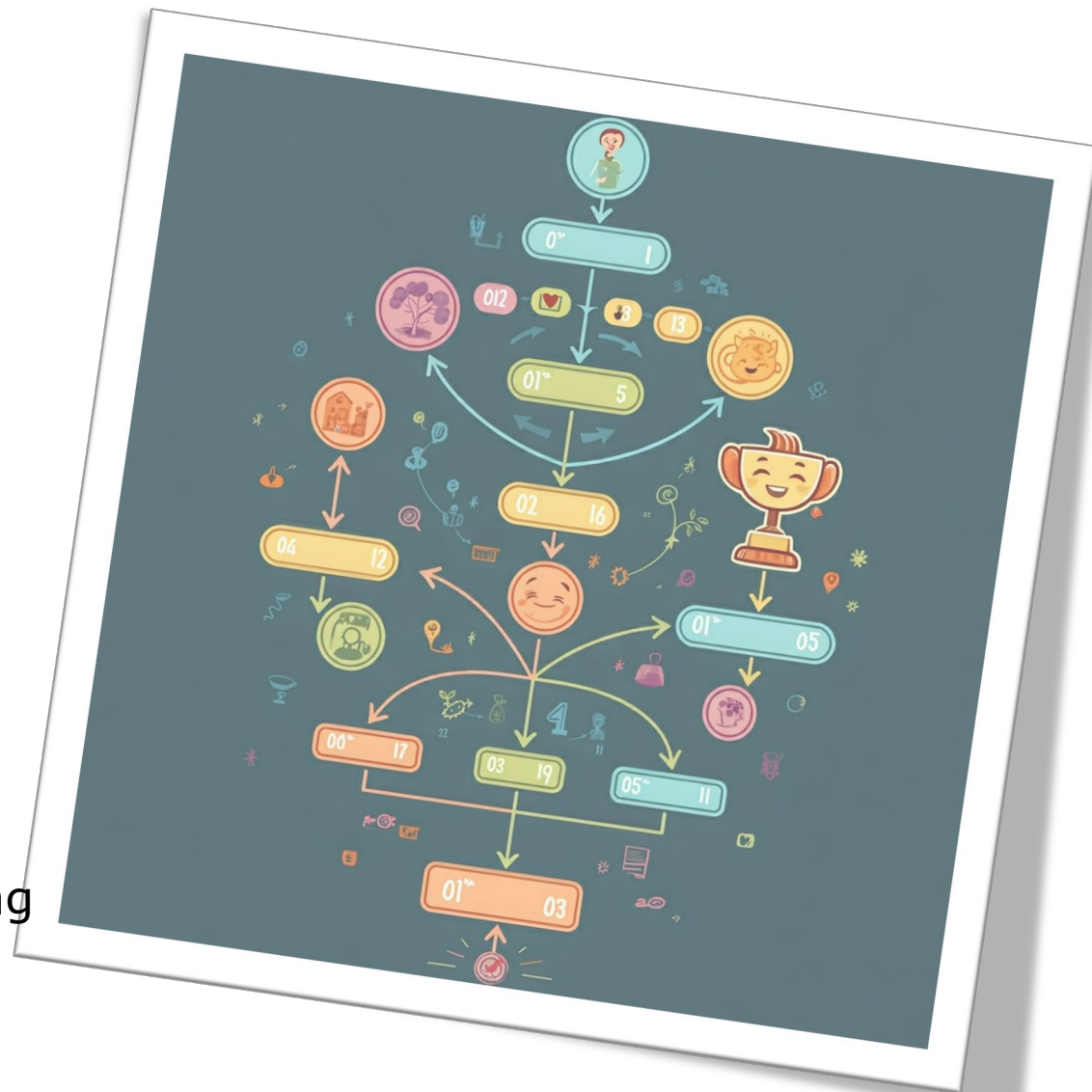
Upplägg och syfte

- **Upplägg**

- Inledning
- Del 1: AI-relaterade utgångspunkter
- Del 2: Relevant kunnskap
- Bensträckare (5 minuter)
- Del 3: Ledarskap
- Summering

- **Syfte**

- Lyfta fram och dela några utgångspunkter, tankar och erfarenheter från Högre utbildning och kopplat till all utbildning

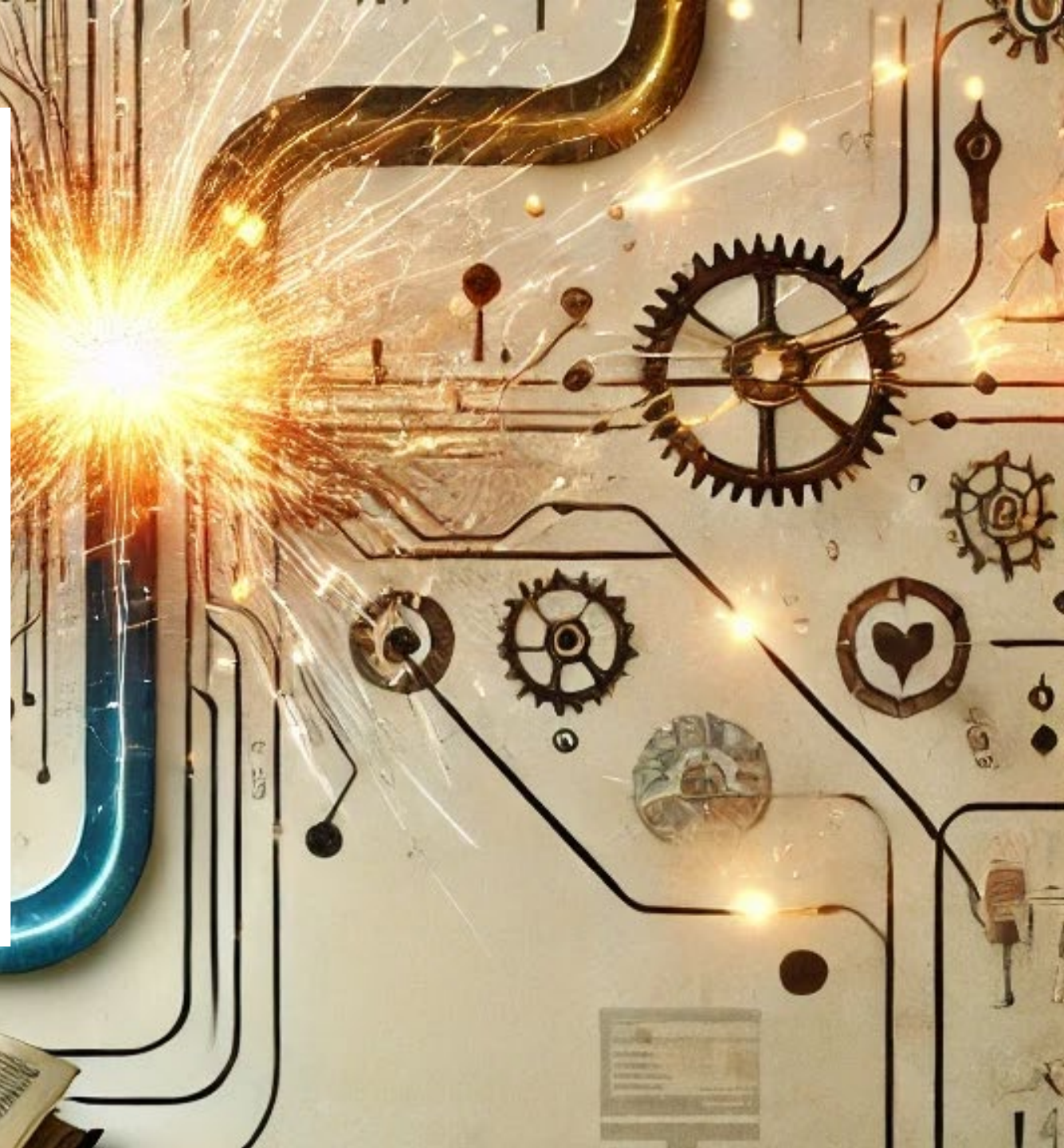
Varför är AI pedagogiskt intressant och radikalt?

En akut fråga i skolan är risken att AI-användning leder till att **lärprocessen** kortsluts och **lärmiljön expanderar**

En annan akut fråga är hur vi kan **bedöma** elever högkvalitativt och rättssäkert i AI:ns närvaro.

AI-användning **rubbar relationen** mellan lärare och elev

Tillsammans betyder dessa frågor att AI gör det **svårare att följa och främja** elevers lärande.

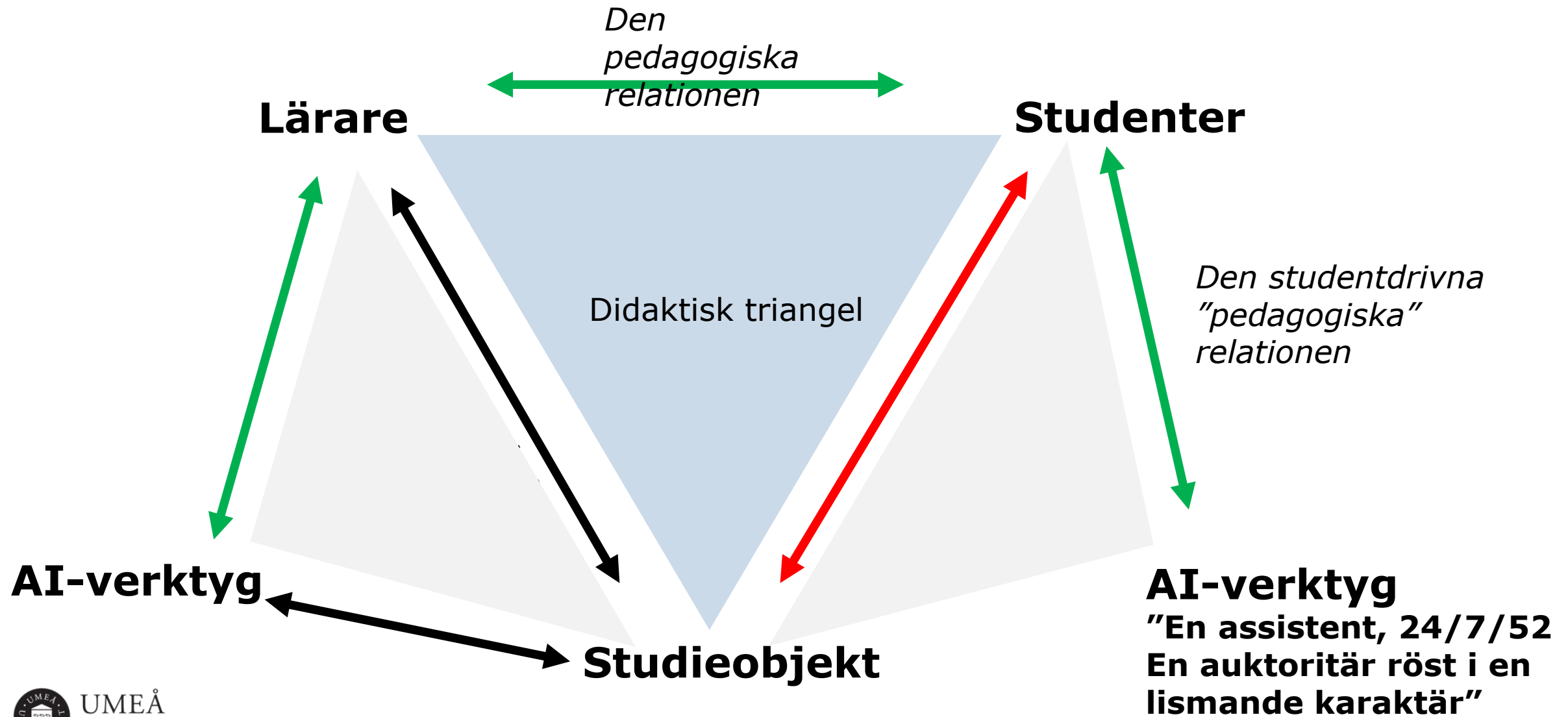

Lärande är arbete

(Max Scheja)

- Lärande är ansträngning
- Hjärnan/människan blir irriterad/frustrerad av ansträngning
- AI avlastar ansträngning
- Vad är då att underlätta lärande?

UMEÅ UNIVERSITET

Del 1: Utgångspunkter

Utgångspunkt 1

AI är här för att stanna och har för alltid ändrat många av de förutsättningar som var självklara fram till för bara några år sedan.

Det är därför fördelaktigt att **anpassa sig** till ett arbetsliv präglad av AI, inklusive ett ökat förändringstempo.

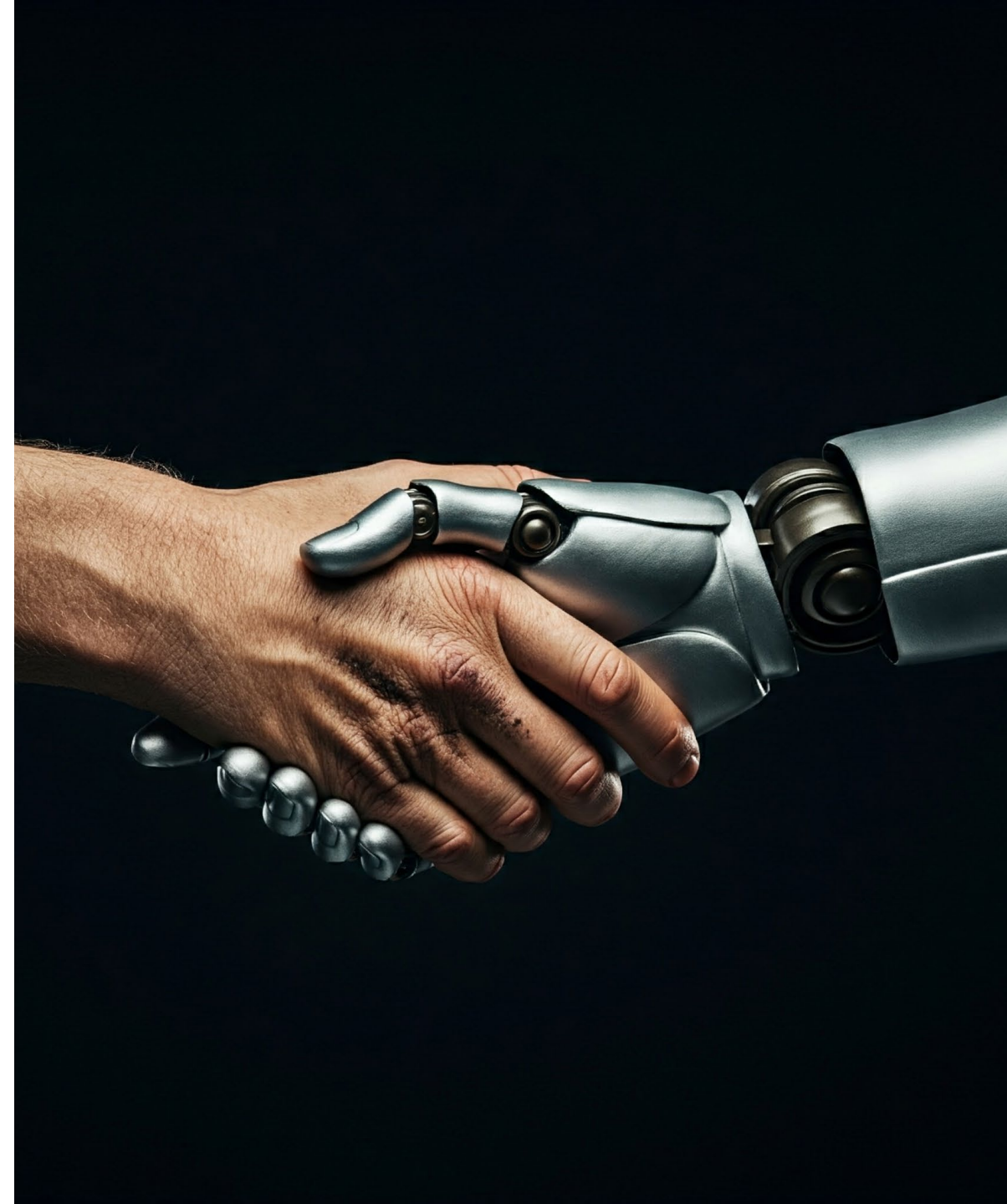
The background is a complex digital landscape. On the right, a dense network of glowing white circuit lines flows downwards, resembling a data stream or a stylized waterfall. On the left, a lighter blue sky with soft white clouds is visible. In the center, a large, bold white number '2' with a thick black outline is superimposed over the circuit lines. Various futuristic icons are scattered throughout: a hexagon with a camera lens icon on the left, a hexagon with a person icon at the bottom left, and several circular patterns and glowing blue dots in the upper left. The overall color palette is dominated by light blues, whites, and greys, with occasional bright blue highlights from the circuit lines and icons.

2

Utgångspunkt 2

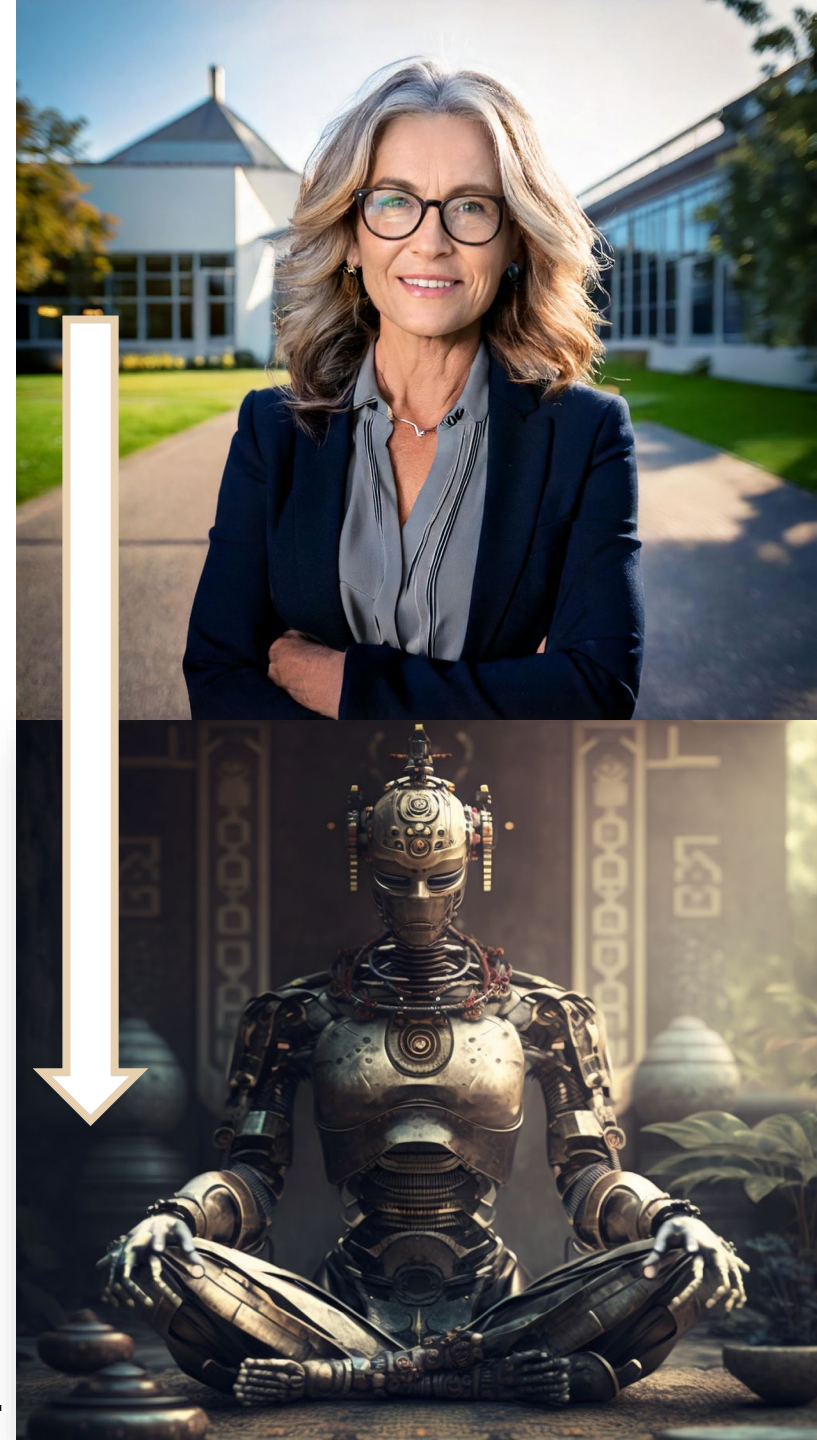
*Manuell handpåläggning behövs **alltid** när AI gör något. AI kan göra saker bättre eller sämre och man bör alltid justera eller kvalitetssäkra resultatet.*

*Målet är alltså **inte** att lämna över kontrollen till AI-system, utan att behålla kontrollen och nyttja AI som ett värdefullt verktyg.*

Nivåer av AI-användning

1. Rektorn gör allt arbete utan någon hjälp från AI.
2. Rektorn gör allt arbete men ber AI om feedback för att förbättra eller konsulterar för vidareutveckling.
3. Rektorn formulerar ett utkast; AI formulerar ett utkast; rektorn lägger till de bästa AI-idéerna till sitt arbete.
4. Rektorn arbetar tills hen fastnar; ber AI om hjälp för att komma loss.
5. AI guidar rektorn genom arbetsprocessen som en "coach"
6. Rektorn ger AI några punkter att arbeta utifrån men AI gör arbetet som rektorn sedan omformulerar och utvecklar i mindre utsträckning.
7. AI gör allt arbete och rektorn använder okritiskt rakt av.

3

Utgångspunkt 3

AI är som **mest användbart** inom områden där du redan är expert.

*Ju bättre du kan ett område desto **bättre prompter** kan du skriva och du kan vara **mer kritisk** mot svaret.*

(Tyvärr riskerar detta även att **öka klyftorna** mellan mer och mindre)

4

AI

Tessie

UMEÅ
UNIVERSITET

UMEÅ UNIVERSITET

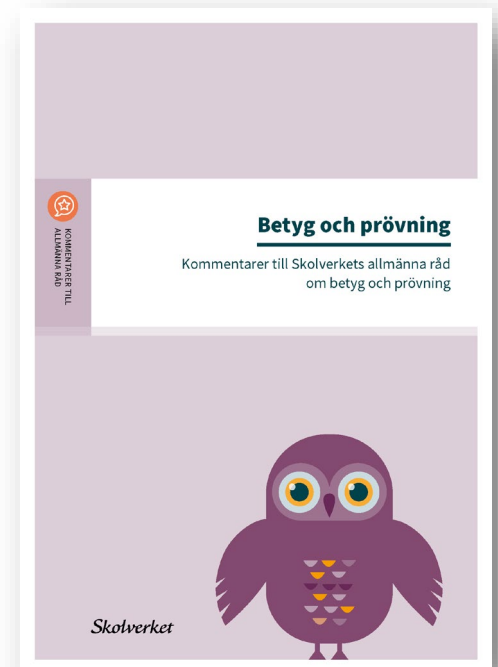
Del 2: Relevant kunnighet

Vad utgör relevant kunnighet?

Kortsiktigt

Innehållet i kurs- och ämnesplanerna, framförallt i **syftestexten**.

Syftet beskriver övergripande mål med undervisningen. ... Syftet beskriver det ämnesspecifika kunnande som eleverna förväntas utveckla... (Skolverket, 2025, s. 7)

Hur relevant kunnighet bör mätas

Minnas	Förstå	Tillämpa	Analysera	Värdera	Skapa
Hämta relevant information ur långtidsminnet	Fastställa meningen/budskapet i olika slags information, både muntligt, skriftligt och via bilder eller annan visuell stimuli	Använda något i en given situation	Bryta ner information i dess beståndsdelar och identifiera hur dessa delar relaterar till varandra och till en generell struktur eller till ett övergripande syfte	Bedöma eller värdesätta utifrån kriterier	Sätta samman mindre delar för att skapa något nytt, något sammanhängande eller en originell produkt
Känna igen Komma ihåg	Tolka Exemplifiera Klassificera Sammanfatta Dra slutsatser Jämföra Förklara	Genomföra Applicera	Särskilja Organisera Tillskriva	Kontrollera Kritisera	Generera Planera Producera

Hur relevant kunnighet bör mätas

- Övervakad bedömning att föredra
 - Men ta ett steg framåt, inte ett steg bakåt.
- Dra nytta av styrkorna med AI
 - Gör mätningarna mer inspirerande och motiverande
 - Estetik, variation, feedback/-forward
 - Utveckla och kvalitetsgranska
 - Prompta AI med BK/CI
 - Prompta AI med progressionsuttryck (**E/C/A**)
 - Bifoga relevanta texter mm till din prompt.
 - Be AI:n om förbättringsförslag på ditt prov/material.

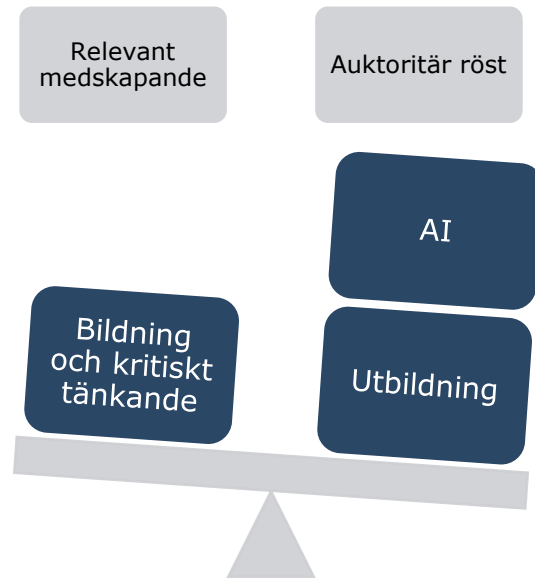

Hur lärprocessen kan utformas

Tre förslag av många

- **Testbaserat lärande** (Lärarens pedagogik i fokus)
 - Innehåll, struktur och återkoppling
- **Scaffolding** (stöd i lärandet)
 - Förenkla och förklara
 - Lyssna på texter, sammanfattningar eller förklaringar
 - När grundförståelsen finns går eleven tillbaka till originaltexten/-innehållet.
- **Elevnära exempel**
 - Exempel på *individnivå* utifrån elevens egna intressen mm.

**Det behövs en motkraft till en
för instrumentell kunskapssyn
(Eva Mark, 2014)**

Bildning - några ansatser...att inte bli "ett rö för vinden"

VAD – verb?

- Omdöme
- Kompass – Moralisk, Viljebildning – om vilja – förhållningssätt och därmed om handling
- Inbegriper kunskapsbas...
- Emancipatoriskt Tryckfrihet – göra bruk av sitt förnuft, Politisk
- Subjektiva i vetenskap

HUR

- Karaktärsdanning – bildningsresa, Bubbelhopp DN
- Intryck och uttryck – om spontanitet och receptivitet – att ta intryck med respekt för egen röst
- Tänka Reflektera
- Tid
- Ta del av Kultur – livsberättelser – inte ensam, hur andra förhållit sig...

VARFÖR

- Göra sig gällande – delta i det gemensamma samtalet
- Orientera sig kring Det goda livet – meningsfullhet
- Demokrati
- Viljeformering – bygga sin ryggrad

Synonymer till rö för vinden: Ostadig , Lätt , Föränderlig , Vinglig , Darrande , Labil , Flyktig , Yr , Ojämn , Hysterisk , Lös , Obeständig , Oregelbunden , Hackig , Hoppande , Inkonstant , Fluktuerande , Rank , Skranglig , Svajig , Ranglig , Darrig , Ostabil

På alla stadier kan vi stimulera och stötta

- Nyfikenhet och egen röst
- Mod och självinsikt
- Vilja och omdöme
- Uthållighet och flexibilitet

Tankepaus

UMEÅ UNIVERSITET

Del 3: Pedagogiskt Ledarskap

Tre artiklar i DN

NOBELVECKAN.

”Kära ungdomar – detta är meningen med kunskap”

Digitalisering innebär redan utmaningar för skolan. AI-tekniken tycks nu dessutom sänka ungdomars motivation för att studera. Därför är det extra viktigt, för lärare och för föräldrar, att lyfta fram vikten av kunskap och utbildning. Vi behöver de unga, kanske mer än någonsin tidigare, skriver akademiledamoten Åsa Wikforss och professor Torkel Klingberg.

DN. DEBATT 241011

Vad händer med tron på kunskap och utbildning

ARTIFICIELL INTELLIGENS.

”Inte säkert att AI-vännen är din bästa kompis”

Vi människor vill gärna tolka in mänskliga egenskaper i saker och djur – och knyter an till alltifrån nallebjörnar till robotdammsugare. Många lär ha AI-vänner i framtiden. Faktum är att många redan har det. Men där det finns individer och känslor finns också ekonomiska och politiska intressen. Potentialen, och riskerna, är enorma, skriver AI-experten Johan Falk.

DN. DEBATT 240930

Vad händer när AI används som någon?

TEKNIKUTVECKLINGEN.

”AI-debatten har fastnat i antingen utopi eller dystopi”

Samtalet om artificiell intelligens förs i två skilda spår. Antingen leder den till vår undergång, eller så räddar AI oss från ... ja, allt. Gemensamt är att både synsätten utgår från teknikdeterminism, och inget leder någon vart. Människan är inte ett offer för AI, men än så länge uppvisar vi en oroväckande brist på visioner. Vi föreslår en tredje väg, skriver två it-professorer.

DN. DEBATT 241020

Vad händer med utveckling om det saknas vision?

Två utgångspunkter och ett prövande ansvar

- **Ledarskap**
- **Hinder**
- **Leda i tid av osäkerhet**
- **Verksamhetsutveckling genom samskapande**
- **Kompetensutveckling genom professionssamtal**

Ledarskap

Purpose, alignment, commitment (By 2021)

Två tydliga hinder för utveckling

(Professionsutredningen U2022/02319)

- Vi har inga pengar
- Vi har inte tid

A) Upplevd osäkerhet: Vad är riktningen?

- Hur kan vi leda (strategiskt) när utvecklingen är så snabb och ingen kan veta hur det ser ut om 3-4 år?
- **Ledarskap i osäkerhet:**
- Arbeta disciplinerat målsökande och induktivt med våra djupaste värden som vision och lyhört mot omständigheterna. Barn och elever är människor som växer, med eller utan oss...

... men är det så osäkert? AI vet vi, kärnvärden vet vi

Purpose

B) Samskapande för utveckling

- Vem ska leda när ingen äger svaret?
- Den som är berörd ska höras/involveras (Tom Tiller)
- Lärgemenskaper /Communities of Practice (Wenger 1998)
- **Samskapande mellan rektor, lärare och elever:** kan vi skapa en kultur där alla är delaktiga i att pröva, reflektera och utveckla praktiken kontinuerligt. Bildning för oss alla. Nödvändiga kompetenser
- Attityd, kunskap, beteende och (effektivitet)

Commitment

C) Professionsutveckling - utan tid och pengar

- Community of practice (Wenger 1998)
- Modell för gemensamt lärande: (Tom Tiller, Bornemark)

1 Gjort Lärt Lurt (Vill)

2 Gjort Lärt Lurt (Vill)

3 Gjort Lärt Lurt

- Möjliggöra kontinuerlig reflektion och prövande

- Ämneskunskap: Kunskap om objektet för studier/lärande
- Kunskap om lärande
- Didaktisk förmåga
- Relationell förmåga
- Ledarskapsförmåga
- **Intresse för och förmåga att vidareutveckla**

(Utredning Nationellt Professionsprogram)

Summaring

- AI-påfrestning behöver ledarskap
- Ingen vet bäst
- Ett verksamhetsdrivet utvecklingsarbete med alla som är berörda
- AI:s möjligheter och utmaningar kanske möts bäst utanför AI-tekniken

Tack!

Oskar och Jonathan

Umeå universitet